

Si non è vero è bene trovato (als het niet waar is, is het goed gevonden)

INLEIDING

Gelegen naast de Schwienswei ligt het complex 'de Nieuwe Hateboer' al van verre te zien. Vroeger heette dit 'Nateboer', 'boer' is een etymologische verbastering van 'broek'. Gegolfde muren vallen het eerst op, ten teken dat hier een zwembad is. Er is ruime parkeergelegenheid op het voormalige Cios-terrein. Door een draaideur binnengekomen zetten we ons op turquoise kuipstoeltjes. We zien de bekende mini-tegeltjes, ditmaal licht blauw afgewisseld met turquoise zonder enig patroon. We mogen naar binnen en kleden ons om. Lopen het gedeelte van het recreatiebad binnen en lopen de trap af het zwembad in. Een lethargisch gevoel kwam over me heen. Overal lichtblauwe tegeltjes afgezet met donkerblauw. Die weer geaccentueerd worden door turquoise tegeltjes. Rond en tussen de baden witte tegeltjes geaccentueerd met donkerblauw. Op naar het wedstrijdbad, groot en diep. Overal weer dezelfde tegeltjes. Lichtblauw afgewisseld met enkele tinten donkerblauw. Aan de muur hangt in ledlampen de datum en de tijd. Verderop hangt de secondeklok, beter zichtbaar voor de recreant. In de hoek een verdwaalde

analoge klok en een witte met vier rode strepen reddingsboei. De overkapping is gemaakt van grote houten balken en het geheel is opgetrokken uit typische lichtbeige bakstenen die ik nog nergens ooit heb gezien. De golven in de buitenmuur zijn betegeld. Hierboven kruiskozijnen zoals men dat in de Maaslandse renaissance zou zeggen. Zowel in de hoogte als in de breedte. Er schijnt een fletse midwinterzon doorheen.

Het doelgroepenbad is gesloten. Daar is het vaak lekker warm. De badmeesters en badmeesteressen dragen een donkerblauw kort broekje met een wit T-shirt waarop in rode letters geborduurd en gedrukt op staat: 'de Nieuwe Hateboer'.

We begeven ons in het water en trekken onze baantjes. Plotseling komt er een idee voor een boek opzetten: maak een reconstructie. Hoe het is gegaan en hoe het nu is.

Het is zo lang geleden dat de gedachten moe worden van het herinneren - een reconstructie -

1.

Löss is een eolische afzetting van silt. Silt is de textuurfractie met een korrelgrootte die tussen die van zand en lutum in ligt. Qua samenstelling bevat

löss voornamelijk siliciclastica (kwarts en andere silicaten), maar het kan ook een kleine fractie kleimineralen bevatten. Soms is die fractie groter geworden sinds het moment van sedimentatie als gevolg van chaarische verwerking.

In het dagelijkse spraakgebruik wordt het begrip löss of Limburgse klei veelal gebruikt voor gronden die onder andere voorkomen in Nederlands en Belgisch Limburg, langs de Veluwezoom bij Rheden, in de Achterhoek en op het plateau bij Groesbeek ten zuidoosten van Nijmegen. De Nederlandse löss heeft een typerende geelrode kleur.

Uitgestrekte löss-gebieden bevinden zich ook in Noord-China, het lössplateau langs de Gele Rivier, en in het Russische steppegebied, waar zich in de lössbodem de aan organische bestanddelen zeer rijke chernozems (zwarte aarde) hebben ontwikkeld.

Löss in Noordwest-Europa

De löss in Noordwest-Europa dateert uit het Saaliën en het laatste gedeelte van het Weichsel-glaciaal. In het Weichselien stond de Noordzee droog. Het sediment op de zeebodem vormde de bron van de lössafzettingen. Het lichte materiaal

werd door de wind aangevoerd en heeft zich afgezet in een brede zone van Belgisch- en Nederlands-Limburg via Duitsland tot diep in Polen, Roemenië en Oostenrijk.

Lössbodems zijn zeer geschikt voor landbouw. De eerste landbouw in Nederland vond dan ook plaats op de löss in Zuid-Limburg. De boeren kwamen uit Centraal-Europa, dat vergelijkbare bodems kent. In lössbodems heeft zich vaak een kleirijke inspoelings B-horizont ontwikkeld onder een klei-armere bovengrond. Onbegroeide lössbodems zijn sterk erosiegevoelig. Op de meeste hellingen in Zuid-Limburg is de oorspronkelijke bovengrond op de akkers verdwenen. Veelal zijn zowel de oorspronkelijke A-horizont en de E-horizont verdwenen, waardoor de kleirijke B-horizont aan de oppervlak ligt. Het geërodeerde bodemmateriaal dat zich in dalen en op lager gelegen plaatsen verzamelt wordt aangeduid als colluvium.

Kalk uit het moedermateriaal löss lost in regen deels op en slaat vervolgens lager in het profiel neer. Zo worden de löss-deeltjes in verticale richting aan elkaar gekit. Hierdoor kunnen de in löss gevormde dalen en holle wegen vaak steile wanden hebben.

De klassieke spreuk luidt vroeger: 'De Limburger kent geen vaderland, zij kent slechts de grond waarop zij geboren is.'

2.

Boven op de berg ligt aan de rand van het Stammenderbos de indrukwekkende hoeve Stammenhof (het huis met het rode dak) ligt, een middeleeuwse boerenhoeve die in 1696 afbrandde en weer werd opgebouwd. De hoeve aan de Stammen is nog steeds in functie (akkerbouw). De huidige hoeve stamt, volgens de muurankers aan de zuidoostzijde, uit 1864. De grote graanschuur is echter uit 1772, terwijl het woonhuis uit 1911 stamt. Er zijn nog enkele oudere onderdelen, zoals een 17e eeuwse kelder en enkele lage poortjes die uitkomen op de binnenplaats. Er is sprake van een aagte. Het woonhuis kent een bloktandversiering. Frappant is dat de grote graanschuur van de Biesenhof ook uit 1772 stamt. De verklaring hiervoor is dat het de landbouw omstreeks 1770 voor de wind ging. De graanopbrengsten waren groot en leverden voldoende financiële armslag om de veelal lemen graanschuren te vervangen door grotere gemetselde schuren. De Stammenhof is een Provinciaal Monument. Een typische Limburgse

boerderij in een gesloten carré-vorm (van het typisch Limburgse, gesloten type - zie Etzenrade). Hierdoor was zo'n hoeve een verdedigbare vesting tegen roverbendes zoals de Bokkenrijders. Ten tijde van deze bendes woonde er op deze zelfde Stammenhof een schepen van Schinnen.

De gebouwen die er voordien hebben gestaan waren buitenplaatsen van kasteel Terborgh. De tegenwoordige eigenaar, de heer Riga, vermoedt, dat een schuur nog dienst heeft gedaan als tiendschuur voor de Heren van Terborgh. Al sinds het stenen tijdperk hebben mensen steeds weer gevonden, dat de plek van de Stammenhof, hoog boven het Geleendal, een prachtige plaats is om uit te rusten van de jacht te genieten van het uitzicht en van de zonsondergang. Dat blijkt uit de collecties vuurstenen, werktuigen zoals klingen, pijlspitsen, bijlen en kernstenen die op de akkers rond Stammenhof zijn gevonden.

3.

Einighausen ligt in de löss. Ooit is er een brand geweest die bijna het hele dorp verwoestte, vandaar de naam Brandstraat. Er bleven nog 'enige huizen' overeind staan waarna de naam Einighausen hieraan gegeven werd. In diezelfde Brandstraat leefden Maria en Lisa. Twee oude

vrijsters die hun vader (Matthias Jessen) naar het einde moesten brengen, omdat hun moeder (Judith Heutmekers) vroeg gestorven was. Elke Oud&Nieuw gingen we naar dat poppenhuisje. Je kreeg dan van Maria een blauw briefje van tien gulden en dat was in die tijd veel geld. Het huisje zelf was eenvoudig. Zoals gezegd opgetrokken uit leem. Je ging door de poort en kwam op de mestvaalt. Na een paadje gevolgd te hebben ging het trapje op. Achterin stond een paardenstal. Via een krakkemikkig deurtje kwam je in de keuken waar steevast een gedraaide vliegenvanger aan het plafond hing, want het vreemde aan het huis was dat er constant veel vliegen waren, ook in de winter. Vandaar ging het naar de woonkamer waar de haard volop brandde. We gingen op het verouderde meubilair zitten en praatten elkaar bij. Na afloop gingen we naar het boerderijtje van Sjaak en Lies in de Everstraat. Om daar zalig nieuwjaar te wensen. Van mijn moederskant waren ze met tien kinderen dus het was altijd druk.

De kerk in Einighausen is een kopie van de kerk in Maarheeze. Opgetrokken uit donkere baksteen en met twee klokkentorens. Deuren en ramen systematisch omlijst met lichtere oranje baksteen. Deze R.K. kerk O.L. Vrouwe ten Hemelopneming

is een driebeukige kruisbasiliek met een vijfzijdig gesloten apsis en een front met twee torens van vier geledingen en een spits met frontalen. Deze kerk in neoromaanse en neogotische vormen werd in 1905-06 gebouwd ter vervanging van een voorganger uit 1840, naar een ontwerp van C.J.H. Franssen (1860-1932). De kerk is in 1987 gerestaureerd.

De familie ging naar binnen. Wat opviel was het grote Christuskruis dat ophing boven het altaar. Geheel omgeven door lichtjes als een kerstverlichting. Binnen waren de versieringen kleurrijk aangebracht door middel van schilderijen. Soms dacht je een doorgang te zien in de apsis, maar dan bleek het weer een geschilderd laken. Ook boven werd de suggestie gewekt dat er nog een bovenverdieping was. Het interieur wordt gedekt door kruisribgewelven en een koepelgewelf. De neogotische inrichting en polychromie uit de bouwtijd zijn nog steeds aanwezig. Vijf gebrandschilderde ramen zijn vervaardigd door atelier Nicolas & Zn (1906).

Buiten gekomen was de sfeer van mystiek, wierook en kerkramen weer helemaal verdwenen. Er kon weer Limburgs gepraat worden. Zijn moedertaal. Het was als een parel op de tong. Het was tijd voor 'koffie, vlaa en eike'. Met veel zin